

Posolstvo Svätého Otca Františka

na 54. svetový deň spoločenských komunikačných prostriedkov

„Aby si rozprával svojim deťom a vnukom“ (Ex 10,2).

Život sa stáva dejinami.

Tohoročné posolstvo by som chcel venovať téme narácie – rozprávania príbehu, pretože som presvedčený, že ak nechceme zablúdiť, potrebujeme vdychovať pravdu pekných príbehov: príbehov, ktoré budujú, nie búrajú; príbehov, ktoré nám pomáhajú nachádzať korene aj silu ísť spoločne vpred. V zmätku hlasov a posolstiev, ktoré nás obklopujú, potrebujeme ľudskú naráciu, ktorá nám hovorí o nás a o kráse, ktorá v nás prebýva. Potrebujeme rozprávanie, ktoré dokáže hľadiť na svet a na udalosti s nežnou láskou; ktoré hovorí o tom, že sme súčasťou živého tkaniva; ktoré odhaľuje prepojenosť vlákien, ktorými sme navzájom pospájaní.

1. Tkať príbeh

Človek je rozprávačom. Už od detstva máme hlad po príbehoch rovnako ako máme hlad po jedle. Príbehy ovplyvňujú náš život, aj keď nie sme si toho vedomí, či už sú vo forme rozprávok, románov, filmov, piesní, správ.... Často rozhodujeme o tom, čo je správne a čo nesprávne na základe postáv a príbehov, ktoré sme si osvojili. Príbehy nás ovplyvňujú, formujú naše presvedčenia a naše postoje, môžu nám pomôcť pochopiť a vypovedať, kto sme.

Človek nie je len jedinou bytosťou, ktorá potrebuje šaty, aby zakryla vlastnú zraniteľnosť (porov. Gn 3, 21), ale je tiež jediný, kto potrebuje rozprávať, „obliecť sa“ do príbehu, aby si zachoval život. Netkáme len šaty, ale aj príbehy: ľudská schopnosť „tkat“ totiž vytvára jednak *textílie*, jednak *texty*. Príbehy každej doby majú spoločnú osnovu: ich štruktúra predpokladá existenciu „hrdinov“, aj hrdinov všedného dňa, ktorí pri nasledovaní svojho sna čelia ťažkým situáciám, bojujú proti zlu, poháňaní silou, ktorá ich robí odvážnymi – silou lásky. Keď sa ponoríme do príbehov, dokážeme znovu nájsť hrdinskú motiváciu, aby sme mohli čeliť výzvam života.

Človek je rozprávačom, pretože je bytosťou, ktorá sa stáva, ktorá sa v tkanive všedných dní odhaľuje a obohacuje. Avšak už od začiatku je naše rozprávanie ohrozené: dejinami sa plazí zlo.

2. Nie všetky príbehy sú dobré

„*Keď budete z neho jesť, ... budete ako Boh*“ (porov. Gn 3, 4): hadovo pokušenie vnáša do osnovy príbehu uzol, ktorý je ťažké rozmotať. „Ak budeš vlastniť to alebo ono, potom budeš, potom dosiahneš...“ našepkávajú nám tí, čo aj dnes zneužívajú tzv. *storytelling* (rozprávačstvo) na svoje ciele. Koľko príbehov nás má uspokojiť, presviedčajúc nás, že potrebujeme neustále niečo získať, vlastniť, konzumovať, aby sme boli šťastní. Temer si ani neuvedomujeme, ako lačnieme po klebetách a prázdnych rečiach; koľko násilia a falše konzumujeme. Často sa na „krosnách“ komunikácie namiesto konštruktívnych príbehov, ktoré sú spojivom sociálnych väzkov a kultúrneho tkaniva, vytvárajú deštruktívne a provokačné príbehy, ktoré opotrebúvajú a trhajú krehké nite spoluzitia. Spájaním neoverených informácií, opakovaním banálnych a manipulatívnych argumentov, vysielaním ostrých a nenávisťných vyhlásení, sa netkajú ľudské dejiny, ale človek sa oberá o dôstojnosť.

Ak sa však príbehy zneužívajú na mocenské a iné ciele, majú len krátky život, no dobrý príbeh je schopný prekročiť hranice priestoru a času. Aj po stáročiach ostáva aktuálny, pretože posilňuje život. V dobe, keď sa falzifikácia stáva čoraz sofistikovanejšou a dosahuje priam neuveriteľnú úroveň (*deepfake*), potrebujeme múdrosť, aby sme vedeli prijímať a vytvárať krásne, pravdivé a dobré príbehy. Potrebujeme odvahu, aby sme odmietli tie nepravdivé a zlé príbehy. A potrebujeme trpezlivosť a rozlišovanie, aby sme znovu odhalili príbehy, ktoré nám pomáhajú, aby sme sa uprostred mnohých dnešných problémov nestratili; príbehy, ktoré odkrývajú pravdu o tom, kto sme, aj o často prehliadanom hrdinstve všedných dní.

3. Príbeh príbehov

Sväté písmo je *Príbeh príbehov*. Koľko udalostí, národov, osôb nám predstavuje! Už od začiatku nám ukazuje Boha, ktorý je stvoriteľom a zároveň rozprávačom. On vyslovuje svoje Slovo a veci začínajú existovať (porov. Gn 1). Rozprávaním Boh povoláva veci k životu a vrcholí to stvorením muža a ženy ako slobodných partnerov v dialógu, ktorí spolu s ním tvoria dejiny. V jednom žalme stvorenie hovorí o Stvoriteľovi: „*Ved' ty si stvoril moje útroby, utkal si ma v živote mojej matky. Chválím ťa, že si ma utvoril tak zázračne [...] Moje údy neboli utajené pred tebou, keď som vznikol v skrytosti, utkávaný v hĺbinách zeme*“ (139, 13 – 15). Nenarodili sme sa hotoví, ale potrebujeme byť stále „utkávaní“ a „zošívaní“. Život nám bol darovaný ako výzva k neprestajnému tkaniu toho zázračného tajomstva, ktorým sme.

V tomto zmysle je Biblia veľkým príbehom lásky medzi Bohom a ľudstvom. V centre je Ježiš: jeho príbeh završuje Božiu lásku k človeku a tiež dejiny lásky človeka k Bohu. Odvtedy sú

Ľudia pozvaní z generácie na generáciu *rozprávať a upevňovať v pamäti* najvýznamnejšie epizódy tohto *Príbehu príbehov*, ktoré sú schopné odovzdať zmysel toho, čo sa udialo.

Motto tohto posolstva je prevzaté z *Knihy Exodus*, ktorá je zásadným biblickým rozprávaním a ktorá opisuje, ako Boh zasahuje do dejín svojho ľudu. Keď zotročení synovia Izraela reptajú proti nemu, Boh ich vypočuje a spomenie si na nich: „*Boh počul ich nárek a spomenul si na svoju zmluvu s Abrahámom, Izákom a Jakubom. A Boh zhliadol na Izraelitov, a ujal sa ich*“ (*Ex 2, 24 – 25*). Božia spomienka vedie k vyslobodeniu z otroctva, ktoré sa udeje prostredníctvom znamení a zázrakov. A v tej chvíli Pán ukáže Mojžišovi zmysel všetkých týchto znamení: „*aby si rozprával svojim deťom a vnukom, [...] aké znamenia som na nich robil, aby ste vedeli, že ja som Pán*“ (*Ex 10, 2*). Skúsenosť exodu nás teda učí, že poznanie Boha sa odovzdáva predovšetkým rozprávaním z generácie na generáciu o tom, že Boh aj v prítomnosti neprestáva konať. Boh života sa odovzdáva cez naše rozprávanie o živote.

Sám Ježiš nerozprával o Bohu abstraktne, ale v podobenstvách, v krátkych príbehoch z každodenného života. Tu sa život stáva príbehom a príbeh sa zasa pre poslucháča stáva životom: príbeh sa stáva súčasťou života tých, čo ho počúvajú a premieňa ich.

Nie náhodou sú aj evanjeliá príbehmi. Nielenže nás informujú o Ježišovi, ale nás aj „formujú“ podľa Ježiša; pripodobňujú nás jemu: evanjelium vyžaduje od čitateľa, aby sa podieľal na tej istej viere ako Ježiš, aby mohol mať účasť na jeho živote. Jánovo evanjelium nám hovorí, že Rozprávač *par excellence* – Slovo – sa samo stalo rozprávaním: „*Jednorodený Boh, ktorý je v lone Otca, ten o ňom priniesol zvesť*“ (*Jn 1, 18*). Použil som termín „vyrozprával“, lebo originálny výraz *exeghésato* možno preložiť jednak „zjavil“, jednak „vyrozprával“. Boh sa tak osobne votkal do nášho ľudstva a poskytol nám nový spôsob ako tkať naše príbehy.

4. Príbeh, ktorý sa stále obnovuje

Kristov príbeh nie je nejakým dedičstvom minulosti; je naším, stále aktuálnym príbehom. Ukazuje nám, že Bohu tak záležalo na človeku, na našom tele, našich dejinách, že sa sám stal človekom, telom a dejinami. Hovorí nám, že neexistujú nevýznamné alebo malé ľudské príbehy. Odkedy sa Boh stal príbehom, každý ľudský príbeh je v istom zmysle božským príbehom. V dejinách každého človeka Otec znovu vidí príbeh svojho Syna, ktorý zostúpil na zem. Každý ľudský príbeh má neodhateľnú hodnotu. Preto si ľudstvo zaslúži príbehy na jeho úrovni, na tej závratne vysokej a fascinujúcej úrovni, na ktorú ho Ježiš pozdvihol.

„*Vy ste ... Kristov list* – napísal svätý Pavol – *napísaný nie atramentom, ale Duchom živého Boha, nie na kamenných tabuliach, ale na živých tabuliach srdca*“ (2 Kor 3, 2 – 3). Duch Svätý, Božia láska, píše v nás. A keď píše v našom vnútri, utvrdzuje v nás dobro a neustále nám ho pripomína. *Pripomínať* totiž značí „prinášať do srdca“, „vpísať“ do srdca. Pôsobením Ducha Svätého sa každý príbeh – aj ten najzabudnutejší, aj ten, ktorý sa javí napísaný na tých najkrivší riadkoch – môže stať inšpirovaným majstrovským dielom, doplnkom evanjelia. Ako napríklad Augustínove *Vyznania*. Ako Ignácovo *Rozprávanie pútnika*. Ako *Dejiny duše* Terézie od Dieťaťa Ježiša. Ako *Snúbenci* alebo *Bratia Karamazovovci*. Ako nespočetné iné príbehy, ktoré zázračným spôsobom zinscenovali stretnutie medzi Božou slobodou a slobodou človeka. Každý z nás pozná rôzne príbehy s vôňou evanjelia, ktoré svedčia o Láske premieňajúcej život. Tieto príbehy si vyžadujú, aby sa ľudia o ne delili; aby ich rozprávali a prežívali v každej dobe, v každom jazyku a všetkými prostriedkami.

5. Príbeh, ktorý nás obnovuje

V každom veľkom príbehu vstupuje do hry aj náš vlastný príbeh. Keď čítame Písmo, príbehy svätých a aj tie texty, ktoré osvetľujú ľudské srdce a jeho krásu, Duch Svätý môže slobodne písať do nášho srdca, obnovujúc v nás spomienku na to, čím sme v Božích očiach. Keď si pripomínáme lásku, ktorá nás stvorila a spasila, keď vpúšťame lásku do našich každodenných príbehov, keď tkáme osnovu našich dní z milosrdenstva, vtedy skutočne začíname písať novú kapitolu. Už viac nie sme zapletení v našom bóli a zármutku, pripútaní k chorobnej spomienke, ktorá nám uväznila srdce. Keď sa otvoríme druhým, otvárame sa pohľadu samotného Rozprávača. Vyrozprávať Bohu náš príbeh nikdy nie je zbytočné: aj keď ide stále o rovnaké udalosti, mení sa ich zmysel a perspektíva. Vyrozprávať sa Pánovi značí vstúpiť do jeho pohľadu milosrdnej lásky voči nám a voči druhým. Jemu môžeme rozprávať príbehy, ktoré prežívame, jemu môžeme zveriť osoby a situácie. S ním môžeme znovu tkať pradiwo nášho života, zašívajúc v ňom diery a trhliny. Ako veľmi to všetci potrebujeme!

Pohľadom Rozprávača – jediným, ktorý je definitívny – sa potom priblížime k protagonistom; k našim bratom a sestrám, ktorí sú spolu s nami aktérmi dnešného príbehu. Na scéne sveta totiž nikto nie je len komparzistom a každého príbeh je otvorený nožnej zmene. Aj keď rozprávame o zle, môžeme sa naučiť ponechať miesto vykúpeniu; uprostred zla môžeme spoznať dynamiku dobra a dať mu priestor.

Teda nejde len o rozprávanie príbehov (*storytelling*), aby sme si robili reklamu, ale ide o to, pripomenúť si, kým sme v Božích očiach, a svedčiť o tom, čo Duch vpísal do našich srdiec, aby sme

každému odhalili, že aj jeho príbeh obsahuje zázračné udalosti. Ak tak máme urobiť, zverme sa žene, ktorá utkala Božie človečenstvo vo svojom lone, a – ako hovorí evanjelium –, ktorá spolu s ním tkala všetky udalosti svojho života. Panna Mária všetko zachovávala vo svojom srdci a premýšľala o tom (porov. *Lk 2, 19*). Prosme o pomoc tú, ktorá dokázala rozmotat' uzly života s jemnou silou lásky:

Ó, Mária, žena a matka, ty si utkala vo svojom lone božské Slovo;, ty si svojím životom vyrozprávala zázračné Pánove diela. Vypočuj naše príbehy, uchovaj ich v svojom srdci a osvoj si aj tie príbehy, ktoré nikto nechce počúvať. Nauč nás spoznať niť dobra, ktorá sa vinie dejinami. Pozri na hromadu uzlov, do ktorej je zamotaný náš život a ktorá paralyzuje našu pamäť. Tvojimi jemnými rukami sa dá rozmotat' každý uzol. Žena Ducha, matka nádeje, inšpiruj aj nás. Pomôž nám vytvoriť príbehy mieru, príbehy budúcnosti. A ukáž nám cestu, ako môžeme tieto príbehy prežívať spoločne.

Vo Vatikáne 24. januára 2020, na spomienku sv. Františka Saleského

František

Z talianskeho originálu *Messaggio del Santo Padre Francesco per la 54ma Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali* preložila Mária Spišiaková